

Nabizade
Nâzım

Açıklama Original Metin

Zehra

2. BASKI

♥ can
miras

NABİZADE NÂZİM
ZEHRA

Can Miras

Zehra, Nabizade Nâzım

© 2019, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: Âlem Matbaası, 1896

Can Yayınları'nda 1. basım: 2019

2. basım: Temmuz 2021, İstanbul

Bu kitabın 2. baskısı 3000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Mustafa Çevikdoğan

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Bahar Kuru Yerek

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak tasarımı: Seda Yüksel

Baskı ve cilt: Türkmenler Matbaacılık Reklam San. ve Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. No: 16-18

Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 43087

ISBN 978-975-07-4103-6

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza, No: 9/25 Sarıyer/İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750741036

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

NABİZADE NÂZİM ZEHRA

Çevrimyazı ve yayına hazırlayan
Necati Tonga

ROMAN

♥can

NABİZADE NÂZİM, 1863'te İstanbul, Nişantaşı'nda doğdu. Asıl adı Ahmet Nâzım'dır. Anne ve babasını küçük yaşta kaybeden yazar, üvey anne ve dadıların elinde büyüdü. Salıpazarı Feyziye ve Beşiktaş Askerî rüşdiyelerinde okudu (1876). Buradan Mühendishâne-i Berrî İdadisi'ne geçti (1878). 1884'te girdiği erkân-ı harbiyye sınıfından 1887'de yüzbaşı rütbesiyle mezun oldu. Bir süre Mekteb-i Harbiyye'de matematik, istihkâm ve topografya dersleri verdi; umumi müfettiş muavini olarak 1889'da kolağası oldu. Nabizade Nâzım'ın ilk eserleri *Vakit* ve *Ceride-i Havadis* gazetelerinde yayımlandı. Daha sonra *Hazine-i Evrak*, *Mirat-ı Âlem*, *Rehber-i Fünûn*, *Âfak*, *Maarif*, *Mirsad*, *Manzara*, *Berk* ve *Servet-i Fünûn* gibi edebiyat dergileri ile *Tercüman-ı Hakikat*, *Servet* ve *Mürüvvet* gibi gazetelerde başta şiir olmak üzere daha çok fenni konularda makaleler ve hikâyeler yayımladı. 1890-1891 yıllarında bir dizi uzun hikâye kaleme aldı. Türk edebiyatı tarihinde Nabizade Nâzım'a asıl şöhretini kazandıran, "Karabibik" adlı uzun hikâyesiyle *Zehra* romanıdır. 1891'de Ayşe Naciye Hanım'la evlenen yazar evliliğinin henüz ilk aylarında yakalandığı kemik vereminden kurtulmayarak 5 Ağustos 1893'te öldü.

“Zehra romanının muharriri Nabizade Nâzım merhum.”
Servet-i Fünûn, s. 254, 11 Kanunusani 1311 (23 Ocak 1896).

Zehra Servet-i Fünun'un bir fotoğrafı

The photo was taken during the period when she was in the service of the newspaper.

örneğin, bu dönemde bir şehrin ve halkın hayatını değiştiren büyük bir hareket olarak kabul edilebilir. Her ne kadar bu hareketin amacı sadece halkın bilgilendirilmesi değil, aynı zamanda onların fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulmasıdır. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Özellikle, bu dönemde halkın fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulması, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Özellikle, bu dönemde halkın fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulması, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Özellikle, bu dönemde halkın fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulması, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Özellikle, bu dönemde halkın fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulması, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Özellikle, bu dönemde halkın fikirlerini ifade etmelerine olanak tanıyan bir platformun oluşturulması, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir. Bu anlamda, Servet-i Fünun'un kuruluşu, Osmanlı Devleti'nin modernleşme sürecindeki önemli bir adım olarak değerlendirilebilir.

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Yeni Kuruluş

Sunuş

“Karabibik” adlı uzun hikâyesiyle edebiyat tarihimizde köy hayatına eğilen ilk eserlerden birini ortaya koyan Nabizade Nâzım’ın diğer önemli bir eseri *Zehra*’dır. Nabizade Nâzım’ın ilk ve tek romanı olan *Zehra*, realizm ve natüralizm akımları doğrultusunda yazılmıştır. Romanda kıskançlık duygusunun sebep olduğu felaketler, kadın hislerini derinlemesine ele alan girift tahlillerle işlenir. Bu bağlamda *Zehra*, edebiyatımızda psikolojik roman türünde kaleme alınan ilk eserlerden biri, Mehmet Rauf’un *Eylül*’ünün müjdeleyicisi kabul edilmektedir.

Karakterlerinin çok yönlü işlenmesiyle öne çıkan *Zehra*’nın dikkat çeken bir diğer özelliği, 19. yüzyıl sonlarındaki İstanbul hayatına dair mühim ayrıntılar içermesidir. İstanbul tulumbacıları, kayık âlemleri, Şehzadebaşı ve Beyoğlu eğlence hayatı, dönemin hukuk sistemi ve emniyet teşkilatıyla ilgili ayrıntılar romanın satır aralarında kendini gösterir. Bir asker olan Nabizade Nâzım’ın eserini kaleme almadan önce –tıpkı realist ve natüralist yazarlar gibi– araştırmalar yaptığı anlaşıl-maktadır.

Zehra, ilkin yazarın ölümünün ardından arkadaşı Mahmut Sadık tarafından *Servet-i Fünûn* dergisinde 11 Kanunusani 1311-16 Mayıs 1312 (23 Ocak 1896-28 Mayıs 1896) tarihleri arasında tefrika edilmiş, kitap olarak ilk baskısı ise 1896’da Âlem Matbaası’nda yapılmıştır. Bu baskının ardından 1954 yılında Mustafa Nihat Özön tarafından ilk kez Latin harflerine aktarılan *Zehra*, ilerleyen dönemde pek çok yayınevi tarafından yayımlanmıştır.

Elinizdeki kitabı yayına hazırlanırken romanın 1896'daki ilk baskısını esas aldık. Yazarın diline, üslubuna, kelime tercihlerine müdahale etmedik, yalnızca imlasını günümüz kurallarına uyarladık. Bugün sık kullanılmayan Türkçe kökenli bazı kelimelerle gündelik hayata dair bazı açıklayıcı bilgileri dipnotlarda verdik. Çoğu Atatürk Kitaplığı Arşivi'nden alınan fotoğraf ve kartpostallarla kitabı görsel bakımdan zenginleştirmeye çalıştık. Kitabın sonunda günümüz okurunun anlamakta zorlanacağı Arapça ve Farsça kelimeler için kapsamlı bir sözlük hazırladık.

Kitabın hazırlanışı aşamasında emeği geçen Can Yayınları çalışanlarına teşekkür ederim.

Necati Tonga
Kırıkkale, 2019

1

130.¹ senesi içinde haziran ve temmuz ayları pek güzel geçmişti.

Hava, hilaf-ı âdet olarak mart içinde tam ilkbahar letafetinde geçmişken nisan ve hatta mayıs ayları hemen kış hükmünü göstermişti.

İstanbul'da haziran ve hele temmuz, sair seneler yaz aylarından madutken, bu sene güya mevsim-i bahar bu iki aya atlamıştı.

Havadaki ciyadet ve küşayış hiçbir mevsime makis olamayacak derecede olup bahusus bu mevsimde Boğaziçi'nin letafetine kanmak mümkün olamamaktaydı.

Tekmil Rumeli ve Anadolu sahilhaneleri boydan boya dolmuş, pek çok erbab-ı rağbet vaktiyle davranamayıp yalı veya hiç olmazsa bir evcik bulamadıklarından dolayı bihakkın müteessif olmuşlardı. Gündüzleri güneş, tulûdan guruba kadar fevkalufuk hemen hiçbir se-

1. Miladi 188. yılı. (Y.N.)

Boğaziçi yalıları. (Atatürk Kitaplığı Kartpostal Arşivi)

hab-pareye tesadüf etmeksizin İstanbul üzerine mutedil hararetili bir ziya saçmakta, geceleri tamam “leyl-i mükevkeb” vafına şayan olarak geçmekte ve hele gurupla tulûa yakın zamanlarda Göksu Deresi gibi, Beykoz, Büyükdere limanları gibi, Baltalimanı, Küçüksu, Kefeliköy, Beykoz, Sultaniye çayırları gibi Sarıyer’in suları, Kavaklar’ın Sütlüce’siyle, Otuzbir Suyu gibi yerleri ve baştan başa teknil Boğaziçi o derece ruh okşayıcı, his uyandırıcı, şiir gıcıklayıcı levhalar, manzaralar göstermekteydi ki, şehir-i şehirimizin bedayi-i tabiiyesinden haberdar olabilmek için bu levhaları, bu manzaraları göğüs geçire geçire temaşa etmek lazım gelir.

Kim bilir kaç bin senelik bir cereyan tesiriyle aşınmış olduğu zannolunmakta bulunan bu yıllankavi Boğaz’ın dört cesim havzasından her birisi letafet-i tabiiyeden madut, ne kadar “bedayi” tasavvuru mümkünse, kâffesini camidir.

İrtifaları Boğaz’ın tul ve arzıyla tamamen mütenasip olan bu iki sıra tepeler o kadar nazar-rüba münhani-

ler resmetmekte ve bu münhanilerin yekdiğerine ittisalatı o derece sanatkârane bulunmaktadır ki işte asıl enzar-ı hayret ve pesendî celbeden tenasüp ve şekl-i latif sırf bundan ibarettir.

Boğaz'ın şu şekl-i bedi-i jeoloji ve topografisine munzam olan diğeri bir hassa-i dil-firibse bu latif tepeleri şurada burada setreden taab-ferse gölgeli ormancıklar, kocular ve bahusus sahil boyunca uzayıp bazı koyucuklar, vadecikler içine doğru serpilivermiş olan binalardır.

Boğaz, her noktasında letafet-i tabiiyesini muhafaza etmiştir. Sahilhanelerle köylerin vaziyet ve usul-i inşaları bile hep tabiidir.

Büyükdere, Tarabya ve bir dereceye kadar Yeniköy biraz tabiiikten çıkar gibi olmuşsa da sanatın şu gayreti mehasin-i tabiiyeye galebe edememiştir.

İstanbul'u henüz ilk defa görmeye gelen bir temaşager-i mütehassis tasavvur ediniz. Meftun-ı mehasin-i tabiat olması lazım gelen bu ziyaretçi, Fenerler hizasından Boğaz dahiline girmeye başladığı zaman, enzar-ı temaşası önünde öyle bir saha-i dil-ara tecelli ediverir ki, bu sahanın iki tarafını vakia imtidadı epeyce bir çıplaklık tahdit ederse de tam cephede enzar-ı hayretine zarif zarif yalırlarla müzeyyen olan etekleri bir derya-i latifin emvac-ı zembere-pirasıyla, ıslanmakta bulunan ivicacı yeşil tepeler tesadüf eder. Bu saha-i dilrübânın zeminini teşkil eden derya-i latifin gümüş renkli suyuna semanın şurasında burasında serseriyane dolaşmakta olan kardan beyaz bulut kümecikleri aksedince ve bu in'ikas deryayı gökyüzüne, gökyüzünü deniz sathına benzettince o temaşager-i mütehassisin hissiyatını tasvire imkân tasavvur olunamaz.

Büyükdere hizalarına yaklaşır da İncirküpü'ne doğru sahile muvazi harekete başlayınca evvelce meftun olduğu levha büsbütün değişir. Sağlı sollu iki keçe tepeler arasından akıntı boyunca akıp gittiği sırada ne tarafa bak-

mak, ne tarafa daha ziyade hayran olmak lazım geleceğini bir türlü tayin edemez. Zaten onun için olduğu yerde kalmak da mümkün olamaz ki. Her noktası mecma-i enva-i bedayi bir panorama tavsifine şayan olan bu iki sahil üzerinde tesadüf ettiği bunca menazır-ı fevkalbeşeriyenin maneviyetinde husule getirdiği helecan-ı şaikane sevkiyle güya kanatlanıp uçacakmış veya havalanıp bulutlara kadar çıkacakmış gibi çırpına çırpına oradan oraya koşmak-tan kendisini alması mümkün değildir.

Boğaziçi bir “dilber-i tabii” kadar sevimlidir demiş olsak letafetini tasvir ve icmal etmiş olamayız. Uzun uzadıya tasvire çalışmaktan da, vaktin adem-i müsaadesine mebni bir fayda yoktur. Bu cihetle o gibi “mesai-i bi-necteyi” başka bir fırsata talik edeceğiz.

Bir kere bu kadar “camiü’l-bedayi” olan Boğaziçi’nin haber verdiğimiz mevsimdeki letafetini tasavvur etmeli, bir de bu letafete bir kuvvetli mehtabın katacağı revnak düşünmeli. “Letafet-ender-letafet” tavsifine şayeste olan bu revnak kimde sabır ve tahammül bırakır ki Boğaziçi ahali “derya-neverd-i safa” vafına layık görülecek surette denize dökülmüş olmasın.

Evet! Hemen tekmil Boğaziçi bu gece “kayıklanmış” veya “sandallanmış”tı.

Miktarı belki üç yüze varan irili ufaklı sandal, kayık, istimbot¹ yekdiğerine merbut gibi bir cesim sal teşkil etmişti ki sırf akıntı sevkiyle Mirgûn’dan² Bebek Koyu’na doğru akıp gitmekteydi.

Ama bu akıştan ihtimal hiç kimse haberdar değildi.

Beş-on ateş kayığında³ gayet mürettep ahenk takımları raks-aver besteler, şevk-efza şarkılar, “tahammül-çâk”

1. Buharla işleyen deniz teknesi, küçük vapur. (Y.N.)

2. Emirgân. (Y.N.)

3. Ateşbalığı avlamak amacıyla içinde ateş yakılan kayık; yangın söndürmede kullanılan tulumbarı taşımak için kullanılan büyük ve geniş kayık. (Y.N.)

Göksu'da kayak sefalarını gösteren bir resim.

taksimlerle bütün mehtabiyunun şevk ve neşesini germ-a-germ eylemekteydi.

Bu sandalda bir seda-i muhrik, titrete bir nağmeyle bir beste okuyor; öteki kayıkta şirin sesli bir keman, lahuti bir taksim yapıyor; şu tarafta bir "takım" nihavent peşrevi geçiyor; bir tarafta sermestan-ı muhabbetten birisi mütehassirane ahlar çekiyor; ötede bazı "hasretkeşan-ı vuslat"sa şevk-i ümitle kürek çekiyor.

Şu "bezm-i cari" erbabından birisi Boğaz'ın bu geceki letafetini şöyle bir manzumeyle tasvire yeltenmişti:

Semâ berrak ü deryâ sâf u hem-vâr öyle kim gûyâ,
Semâ deryâdan ayrılmış veya kim âsumân deryâ.¹

Safâ-ender-safâ aksi semânın rûy-ı deryâda,
Hayât-efzâ durur aks-i zemîn mir'ât-ı bâlâda.²

1. Gökyüzü berrak, deniz saf ve bir çarşaf gibi, sanki gökyüzü denizden veya deniz gökyüzünden ayrılmış. (Y.N.)

2. Gökyüzünün deniz üzerindeki yansıması neşe içinde neşedir. Yeryüzünün aksi de yukarıdaki aynada hayatı artırır. (Y.N.)

Çemen pür-neşe, mürgân-ı çemen pür-neşe, gül
handân
Semâ handân, zemin pür-hande, handân dide-i
cânân.¹

Nesîm ol rütbe nâzân kat’-ı râh eyler ki şevkinden
Sanırsın gaşyolup kalmış zemînin şevk ü zevkinden.²

Bu dem kim ins ü cin hem-bezm-i âheng-i safâ
olmuş
Zemin ü âsumân bin cilve, bin âhenk ile dolmuş.³

Riyâz-ı cennete reşk-âver olmuş sahn-ı Sâdâbâd
Melâik manzarından manzar-ı Firdevs’i etmez yâd.⁴

Boğaziçi hele yekpâre bir bezm-i safâ olmuş
Küçüksü âlemiyse cümlesinden bî-bahâ olmuş.⁵

Feriştehler semâdan can atar mehtâbına gûyâ
Kamer de gark-ı hayrettir bu âb u tâbına gûyâ.⁶

Gezer erbâb-ı şevk u neşe sandallarla deryâda
Tanîn-endâz olur hey hey sedâsı bezm-i âlâda.⁷

1. Çimen neşe dolu, çimendeki kuşlar neşe dolu. Gül gülüyor, gökyüzü gülüyor, yer gülüyor, sevgilinin gözleri gülüyor. (Y.N.)

2. Rüzgâr, neşesinden o kadar nazlı esmektedir ki onu sanki yeryüzünün zevkinden ve neşesinden kendinden geçmiş sanırsın. (Y.N.)

3. İnsanlar ve cinler eğlenenin ahengiyle bu vakitte aynı mecliste eğleniyor; yer ve gök bin cilve, bin ahenkle dolmuş. (Y.N.)

4. Sadabad alanı cennet bahçesini imrendirecek hale gelmiş. Melekler bu manzaradan cennet manzarasını anmaz olmuşlardır. (Y.N.)

5. Boğaziçi baştan başa bir eğlence meclisi olmuş. Küçüksü âlemiyse hepsinden daha bir değerli olmuş. (Y.N.)

6. Melekler gökyüzünden Boğaziçi’nin mehtabına sanki can atarlar. Ay da bu güzellik karşısında şaşırıp kalmış gibidir. (Y.N.)

7. Zevk ve neşe sahipleri sandallarla denizde gezerler. “Hey hey” sesleri yüce mecliste çınlar durur. (Y.N.)

Keman, kânun u nısfıye, def ü ud, mandolin yer yer
Semâ'-ı can-ı kudsiyânı lebrîz-i tarâb eyler.¹

Bu demlerdir ki nâz u cilveler mestâne raks eyler
Çıkar uşşak² ile mehtaba nazlı sesli dilberler.³

Zebûn-ı neşedir mutrîb, dūçar-ı şevk hânende⁴
Sen ey gâfil nasıl hâbidesin bilmem ki hanende?⁵

Bebek koyunda, Mirgûn önlerinde, ta Kalender'de
Yalılar, köşklerde vü⁶ safâlar bahrde berde.⁷

Gönüller çırpınır sim-âb içinde cûş-i sevdadan
Olur âzâde sevdâlar bütün kayd-ı süveydadan.⁸

Düşer bitâb-ı mestîtab'-ı nas-ı mehveşân yer yer
Verir bir câme-hâb-ı nâz-ı mestîden nişân her yer.⁹

1. Keman, kanun, nısfıye, tef, ud, mandolin yer yer meleklerin can kulağını coşkuyla doldurur. (Y.N.)

2. Şiirde bu kelime, hem bir "musiki makamı" hem de "âşıklar" anlamına gelecek şekilde tevriyeli kullanılmıştır. (Y.N.)

3. Naz ve cilvelerin sarhoşça dans ettiği bu zamanlarda nazlı sesli dilberler uşşak makamı ile (yahut âşıklarla) mehtaba çıkarlar. (Y.N.)

4. Beyitte dize sonlarında "hanende" kelimesi "şarkıcı" ve "evinde" anlamına gelecek şekilde cinas sanatı yapılmıştır. (Y.N.)

5. Çalgıcı neşeden bitkin düşmüş ve şarkı söyleyen coşkuya tutulmuşken hey gafil, bilmem ki sen nasıl evinde uyursun? (Y.N.)

6. Gerek tefrikada gerekse kitap halinde yayımlanırken metinde olmasa da vezin gereği buraya "vü" bağlacı eklenmiştir. (Y.N.)

7. Bebek Koyu'nda, Emirgân önlerinde, ta Kalender'de yalılarda, köşklerde, denizde ve karada hep sefalar sürülür. (Y.N.)

8. Sevda coşkusuyla gönüller, gümüş renkli su içinde çırpınır. Sevdalar da bütün gönül kaygılarından kurtulurlar. (Y.N.)

9. Ay yüzlü güzellerin nazlı tabiatı, sarhoşluktan yer yer ay gibi bitkin düşer. Her yer, naz sarhoşunun yatağından işaret verir. (Y.N.)

Çıkar mansûra¹ sesler yükselir her perdede uşşak
Neva-i² evc-ârâdan³ olur efzunter eşvâk.⁴

Eder şevk-i tarâb âheng-i bezm-i ayşî germ-â-germ
Neşât-ı bezm-i Cemşid'i bu şevk ü neşe eyler şerm.⁵

Sabâ-i huş-vezân tahrik eder deryâ-i hem-vârı
Olur hâbide-i cünbüş sabâhın feyz-i bîdârı.⁶

Seher ol rütbe şevk-efzâ olur kim matlâü'l-envar
Sanır diller ki Mûsâ'ya bu yerlerdir tecellî-zâr.⁷

O dem kim gonca-i nevres kılar gülbünde bin hande
Batar bîtâb-ı mestî ay, çıkar hurşid-i şermende!⁸

Gönül tasvîrini arzu ederdi bî-kusur amma
Nasıl icmâle sığsın öyle bir şevk-i behiştî ya?⁹

Bu terane bile Boğaziçi'nin leyle-i "mehtab-abad"ın-
daki revnak ve halaveti tasvirde âcizdir.

1. Klasik musikimizde *la* sesini düğâh olarak kabul eden akort. (Y.N.)
2. Klasik musikimizde uşşak dörtlüsüne rast beşlisi eklenerek yapılan basit makam. (Y.N.)
3. Klasik musikimizde III. Selim tarafından düzenlenen bir makam. (Y.N.)
4. Sesler "mansur"a yükselir, her perdede "uşşak" makamı yükselir, "neva-i evc-ârâ" makamları neşeyi artırır. (Y.N.)
5. Sevincin coşkusu, içki âleminin ahengini kızıştırır; bu coşku ve neşe, Cemşid meclisinin neşesini utandırır. (Y.N.)
6. Hoş esen sabah rüzgârı, çarşaf gibi denizi hareketlendirir. Sabahın uyanık bereketi, eğlencenin uykusu olur. (Y.N.)
7. Sabah vakti o kadar coşku verici olur ki gönüller ışıkların doğduğu yeri Hz. Musa'ya tecelli eden yer sanır. (Y.N.)
8. O zaman yeni açmış gonca, gül bahçesinde bin bir gülümsemeye güler, sarhoşluktan bitkin düşen ay batar, utangaç güneş doğar. (Y.N.)
9. Gönül bu tasviri eksiksiz yapmak isterdi ama cenneti andıran böyle bir coşku nasıl kısaca anlatılabilsin? (Y.N.)

Eşvak-ı vicdaniyenin resmi alınmak mümkün olmadığı gibi Boğaziçi'nin şu letafeti de kalemen tasvir olunabilmekten bâlâdır.

Bu bapta da it'ab-ı kaleme çalışmayacağız. Şu kadar diyeceğiz ki güzel bir çehreye parlak bir tebessüm ne kadar yakışırsa Boğaziçi'ne de mehtap o derece yakışmaktadır.

Halkın “derya-pezir-i neşat” olduğu bir anda, (...) köyünde yalılarının birisinde iki kişi “zanu-ber-zanu” oturmuşlar, gözleri önünde akıp giden “nehr-i merakibi” temaşa etmekte, kulakları dibinden geçen “aheng-i mücessemi” dinlemektedirler.

Mehtabın kuvveti suni ziyaya ihtiyaç bırakmadığı gibi tekmil camları, kafesleri kaldırmış olan bu iki “sevda-perver”e enzar-ı ağıyardan nihan kalmış olmak için oda içinde mum filan yakmamak mecburiyeti de vardı. Bunlar zanu-ber-zanu buldukları halde bile denizin şu manzara-i garibesine dalmış gitmiş olduklarından yekdiğerinden adeta haberdar değillerdi bile.

O mevakib-i cesim-i safa aka aka gözden kayboluncaya ve hele sesler derinleşmeye, sağırlaşmaya başlayuncaya kadar bunlar şu hal-i istiğraklarında devam ettiler. Sesler kesilince, ortalığı istila eden sükût-ı müsterihane içinde de bir müddet müstağrak-ı tahayyülat kaldıktan sonra kendilerine ancak gelebildiler.

Suphi, Zehra'nın sima-i masumanesini bir müddet lezzetle temaşa ettikten sonra serv-i simin içinde müstağrakane şinaverlik eden o “enzar-ı tahayyül-perveri” dudakları ianesiyle gönlüne çevirmek istiyormuş gibi, o şirin gözlerin üzerine bir buse-i medid kondurdu. Şu “buse-i nermin” Zehra'yı bidar edince iki genç bir müddet dudak dudağa gark-ı ezvak olup kaldılar. İşte yarım saatten beri içlerinden doğru kabarıp gelen hissiyat-ı meçhuleyi yekdiğerine şu telaki-i âşıkaneyle nakil ve tercüme etmiş oldular.

Çok genç yaşta hayatını kaybeden Nabizade Nâzım'ın ölümünden üç yıl sonra, 1896'da *Servet-i Fünûn*'da tefrika edilen *Zehra* romanı, kıskançlığın ve sorumsuzluğun yok ettiği hayatlardan bir manzara sunar. Psikolojik tahlilleriyle döneminin diğer eserleri arasında sıvırlan roman, aynı zamanda 19. yüzyıl sonundaki toplumsal değişime dair de önemli ipuçları taşır. İstanbul'un ve şehrin sakinlerinin kanlı canlı görüldüğü bir romandır *Zehra*. Şehir hayatına dair, çok az kaynaktan karşımıza çıkan ayrıntıları yazar, iyi bir gözlemci olarak satırlarına kaydeder. Boğaz'daki kayık âlemleri, Beyoğlu eğlenceleri, ticaret hayatı, tulumbacılar, emniyet ve hukuk sistemine dair önemli bilgilere romanda sık sık rastlanır. Yayımlandığı günden beri defalarca kere basılan *Zehra*, bu defa titiz bir çalışmayla, açıklamalı notları ve orijinal metniyle karşımızda.

#edebiyatımızınmirası #tanzimatedebiyatı #istanbul
#kıskançlık #karasevda #şehirhayatı #cinayet

 can roman

canyayinlari.com twitter.com/canyayinlari facebook.com/canyayinlari

ISBN 978-975-07-4103-6

9 789750 741036